

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות

סמלי שאלון 904441, 8281

מועד קיץ תשע"ו 2016

הפתרון נכתב על ידי אבי הבר

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

**נבחנים יקרים, שימו לב: מספרי השאלות
וסדרן שונים בשאלון הישן (904441) והחדש
(8281), ואולם התשובות במסמך זה רלוונטיות
לשניהם. בהצלחה!**

פרק ראשון: רומאן ונובלה

1. "הזקן והים" – המינגווי

ביצירה זו עולה שאלת קבלת השונה. וערך כבוד האדם. פתיחת היצירה מתארת את הפגיעה בדמות הזקן. סנטיאגו לכאורה אינו נפגע, אך מתוך יחס החברה אליו עולה יחס של זלזול לזקן הנאבק על זכות קיומו החברתי. מכנים אותו, סלוא גמור.

אדם חסר מזל בדעות אלו, מובעות בדבריו של מנולין. המסביר לסנטיאגו את אי יציאתו איתו לדייג בכך שאין לו מזל. הוא משקר בשקרים לבנים; הוא אומר שהוריו הם שחייבו אותו להצטרף לסירה של בני מזל. הוא אפילו לועג לסנטיאגו. בחברות פרימיטיביות רק החזק, הגבר מזמין את האחר לבירה.

מנולין מעז להזמין את סנטיאגו לבירה. סנטיאגו בולע את הפיתיון מקבל את ההזמנה כשהוא רואה במנולין גבר.

בפתיחת הסיפור מנולין מתייחס ביחס של אפוטרופסות לסנטיאגו. דואג לו למזון ולפיתיונות דגים. רק לאחר שסנטיאגו הוכיח את עליונותו, לא הכלכלית, שהרי אל חוף הים, אחרי הדיג, שלקח זמן רב, הוא גורר אחריו רק שלד של דג ענק. אך הוא הוכיח את יכולתו להיאבק במציאות הכואבת. רק אז משתנה היחס אליו. ומנולין מתייחס אליו בכבוד. סנטיאגו שואל אותו באירוניה, "ומה תגיד להורידך". מנולין אחרי יממה אחת משנה את עמדותיו ומכריז שהוא כבר גבר. שואל סנטיאגו, מה יהיה עם המזל? ומנולין עונה "אני אביא את המזל איתי".

ה"דבר" – אלברט קאמי

ברומן זה, גיבורי היצירה קוראים לשוויון חברתי. לקבלת השונה. נוכל למצוא ביצירה סדרת דמויות העוסקת בנושא זה. טארו האידיאליסט, נאבק כל חייו לשוויון החברתי, הוא נאבק כנגד הדבר. כנגדו, הנזיר הדומיניקני, פנלו, לא מאמין בשוויון חברתי כזה. נראה לו שכל החולים בדבר, הם חוטאים. או הוריהם ועברו על חוק האלו ולכן דינם למות (הרב עובדיה יוסף הסביר את השואה כעונש על חטאי עבר). דמויות אחרות ביצירה, כמו רמבר התובע שוויון חברתי מלא, ולא מוכן לקבל למרות רצונו את האפשרות לצאת מהעיר. כותר העבריין, לא מוכן לקבל שוויון חברתי ורואה בדבר את הישגו. אוטון השופט, מצדיק את פנלו משום שלדעתו, גזר הגין צודק יותר מהאמת.

נענה על השאלה הזן בהתייחסות לכמה רומנים.

יקטרינה - אפלפלד

יקטרינה היא בת לאיכרים פרימיטיביים, היא נשלחת לעבוד בביתם של יהודים. אהבתה למסגרת היהודית משפיעה על כל פעולותיה לאורך היצירה. היא מגינה על יהודים. היא כואבת כשהיא רואה את רכבות היהודים המגורשים, ולבסוף רוצה להקים בית כנסת.

סמי מיכאל – חצוצרה בוואדי

גיבור הסיפור היהודי יוצר קשר עם ערבייה. כל הסיפור סובב סביב קשר זה.

גולדינג - בעל זבוב

הרקע החברתי של הדמויות הוא המשפיע על פעולתם לאורך היצירה. חזרזיר הילד המרובע מחפש בכל מקום את האמת. ומוכן להסתכן בעבור האמת שלו.

סופו שגם מגלגלים עליו אבן המנפצת את הצדף המסמל את החופש, הצדק והדמוקרטיה ואיתו הורגים גם את חזרזיר.

פרק שני: סיפור קצר

4. עגנון "האדונית והרוכל"

יוסף הרוכל היהודי כבול בדפוס התנהגות הנלמדת בחברה היהודית, כך לימדוהו הוריו.

גם המורה היהודי בישראל כבול לאותם ערכים. ולכן קשה לו להבין את התנהגותה של האדונית. הסיפור נקרא האדונית והרוכל. האדונית היא גויה פולניה קתולית, בדרכי מנהגה בימי ראשון לשתות את יין הקודש שהוא מסמל את דמו של ישו ולאכול את לחם הקודש המסמל את גופו.

בפתיחת הסיפור יוסף, הכבול בדפוס התנהגות יהודית חש שהגויה הלנה היא אנטישמית. שהרי היא אומרת לו "מה אתה רוצה יהודי?".

"יהודי" בלשונות הסלביות והגרמניות משמעו גנב, נוכל, רמאי, חרמן וסוטה מין. יוסף השומר על דפוס התנהגותו היהודית, מתבזה וחוזר ומבקש ממנה שתקנה ממנו דבר מה.

כשירדו הגשמים, והיא ביקשה ממנו לתקן את הגג. ואחרי זה הגישה לו מזון. בניגוד להתנהגותו המוסכמת של יהודי הוא אוכל. (יהודי מסורתי לא יאכל בבית גויים משום חשש לטומאה).

יוסף שובר את כללי ההתנהגות היהודית ואוכל בביתה, ביודעין, גם מאכלי טריפה. הוא לכאורה, פורץ את כבלי התנהגותו. אך למעשה נשאר כבול אליהם עד סוף הסיפור. היא הלנה הגויה, מנסה בדרכה שלה למנוע ממנו את שאלותיו על מזונה ועל בעליה. היא מזהירה אותו, המרבה לשאול מעמיק לו את השאל. ובשל כבלי התנהגותו היהודית הוא חוזר ושואל ואז היא האשה האוהבת מצליחה לפגוע ברגשותיו. לשאלת המזון היא עונה, בשר אנשים אני אוכלת ודם אנשים אני שותה.

היא לא משקרת. שהרי היא שותה ביום ראשון את יין הקודש ואוכלת את לחם הקודש.

אך היא פוגעת בדפוס התנהגותו ודפוס חשיבתו. דבר דומה כשהוא שואל אותה על בעלה. וכמו כל אישה אוהבת היא לא רוצה להגיד לו על בעלה האחר. ולכן משתמשת בטריק, היא שואלת אותו על איזה בעל שאלת? מתחילה לספור על יד אחת ועוברת לשנייה וכל זאת על מנת להתחמק ממנו. וכשהיא רואה שהוא כבול לחשיבתו היהודית, נבהל, היא מצביעה על בטנה ואומרת שאכלה אותם.

במהלך הסיפור נדמה שיוסף מצליח לפרוץ את הכבלים אך עד סוף הסיפור הוא נשאר כבול אליהם.

5. פרימו לוי "התלמיד"

דרכי העיצוב של הסיפור הזה קשורים ישירות למקום בו הוא מתואר.

הסביבה אושוויץ. בסיפור ישנם שני תיאורים של נוף סביבתי. הראשון כשהמספר (פרימו לוי) וחברו אנדרי סנטו, עובדים בהובלת לבנים לצורכי בנייה. הלבנים מונחות על אלונקה וניתן לרמות את הגרמנים בעזרת בנייה נכונה של הלבנים על האלונקה.

בתמונה השנייה, בה תיאורי סביבה ונוף מתוארת עבודת השניים בבורות השופכין. יסוד נוסף הוא תיאור חפצים, המכתב והצנונית.

כל מטרת הסיפור הוא לחנך את סנטו לחוקים הלא סבירים המנוגדים לטבע האנושי הפועלים באושוויץ. כדי להתקיים, חייב לרמות, לגנוב, לשקר להלשין כי רק כך תוכל לחיות. בשלב הראשון בהובלת הלבנים, סנטו מתנגד להצעתו של המספר להקל על עצמם ולהוריד את מכסת האבנים.

המספר מתבדח, הוא איטלקי, סנטו משמעו באיטלקית קדוש. אך אנדרי הוא הונגרי ומשמעות שמו איכר חורש.

בתמונה שנייה, כשהשניים עובדים בבורות הביוב המספר קיבל מכתב, ציינו כי המכתב הוא בעל משמעות, מכתב מאמו, שהועבר אליו דרך עובד חופשי איטלקי. אם ייתפס המכתב, אמו תיאסר הוא יוצא להורג ומעביר המכתב ייענש קשות. סנטו שלא הבין איטלקית או גרמנית חש רגשית במשמעות הסמלית של הצגת המכתב ואז הוא מוציא מכיסו צנונית שגנב פעם ראשונה בחייו.

הנוף הוא סמלי, הצנונית סמלית והמכתב סמלי.

הסיפור מסתיים כשהמספר אומר שסנטו למד את חוקי אושוויץ.

שטיינברג "העיוורת"

סיפור זה הוא סיפור שיש לו פואנטה. נקודה שרק בה מתבהרים כל הרמזים המקדימים המופיעים ביצירה.

היצירה העיוורת בנויה כולה מיסודות מטרימים.

חנה העיוורת חוששת שירמו אותה. היא מתחתנת עם מישהו ששמו ישראל, ומגלה מיידית שאינו עשיר ואינו צעיר. כשעברה לביתו חשה שהרוח נתקלת בגורם כלשהו. היא לא מבינה מדוע ילדיו לא יודעים לדבר. היא לא מבינה מי זה מתדפק על החלון וקוראים לו "רב ישראל"

היא לא מבינה מיהם ההולכים מחוץ לדירה, ולמה הבית נמצא במרחק מבתי יהודים. ולמה המבנה של הבית הוא כבית גויים.

כשפורצת מגיפה היא חשה שבעלה מרוויח כספים וכועסת עליו כי ילדים מתים. כל אלו הם יסודות מטרימים. כשבתה נפטרה מישהו לקח את גווייתה מהמיטה, היא רצה להשיגו, היא נתקלת באבן ומגלה שהיא בבית הקברות. כל הנקודות אותם הזכרנו בתשובה הם יסודות מטרימים לגילוי האמת שחנה התחתנה עם הקברן. והיא חיה בבית הצמוד לבית הקברות.

6. רונית מטלון "אח קטן"

מערכת היחסים של ניסו עם רחל וחני היא מערכת מורכבת. ניסו כילד מתבגר סובל מפחדי רדיפה משום שראה את אחיו אבנר, בעלה של רחל ואבי ילדיה נהרג מנשקו של שוטר. ניסו חי באשמה פנימית משום שברח כשקרה האסון הזה.

רחל רואה בו אח קטן. ואולי מבינה במידת מה את פחדיו. ניסו מנסה לבנות את עצמו בעזרת שקרים. הוא מספר שהוא עוסק במסחר בשוק הטרנינגים והגינסים מספר לרחל שיש לו חברה בלונדינית. רחל מודעת אולי לפסיכולוגיה על מצבו של הצעיר המדופרס. חני הבלונדינית מסמלת בעבור ניסו את חלום האהבה.

וכשרינגו השמן הגדול נועץ את עיניו בחני, ניסו מתפרץ כנגדו, מוכה ונזרק לתוך הטנדר.

7. טרגדיות של סופוקלס "אנטיגונה"

המחזה אנטיגונה כמו כל הטרגדיות היווניות תפקידו לחנך.

במקרה שלפנינו עיקר החינוך הוא נגד חטא ההיבריס חטא הגאווה. המחזה אנטיגונה מסתיים בסיכום: אין טוב בחכמה היא ראשית כל טוב, יצלח בליבו החכם. "ובניגוד אשרי השומר פיקודי אלים. גאות לבב ולשון עתק ורהב הם הגורמים לכל אסון ויגון, דברי המקהלה המסכמת את חשיבת החינוך ביצירה, יש בהם התייחסות לחוק האדם, חוק החכמה, חוק החכמה האנושית שאין טוב ממנו. ובמקביל התייחסות למצוות האלים. טוב לו למי ששומר על חוק האל. היא מסכמת וקובעת שהגאווה, או גאוות היתר, היא אסון ויגון. (ניצחונה של ישראל במלחמת ששת הימים יצרה אחריה גל של גאווה ושחצנות, והיא שגרמה לאי נכונותה של ישראל להסדרי שלום והביאה אתה אתה את מלחמה יום כיפור).

מערכת החינוך שביצירה מתייחסת לחטאי הגיבורים שבה. שתי הדמויות הטרגיות חוטאות. קראון חוטא כשלא מילא את חוק האלים המחייב קבורה. זהו המעשה המביש שהוא עושה, אנטיגונה עושה מעשה מביש אחר, כשאינה שומעת לחוק המלך. החינוך בטרגדיה הזאת מנסה ללמד את האדם, (אם אפשר להגיד זאת לאדם הישראלי) לזכור את חוק האלים. אך לקיים את חוקי המדינה.

בכל הטרגדיות הגיבור הטרגי כשהוא נמצא במצבים של לחץ הוא נסוג מהחלטתו הראשונית. אנטיגונה כשהיא מובלת אל הכלא, חוזרת בה מחוק האלים, וטוענת שלמען בנה או בעלה לא הייתה עוברת על חוק המלך – לא הייתה קוברת אותם.

קראון הנמצא במצב של לחץ חוזר בו מחוק המלך. ממהר לקבור את המת ורוצה לשחרר את אנטיגונה. אך איחר את המועד.

(האם השינויים בפוליטיקה הישראלית לא נובעים מלחץ חיצוני הגורמים למנהיגים שהם הגיבורים הטרגיים - לשנות את עמדותיהם).

8. אנטיגונה

הקונפליקט המרכזי במחזה הוא בין חוק מלך לחוק האלים. חוק האלים היא סדרת ציוויים שלא ניתן לתבוע קיומם עלי אדמות, אלה חוקים אוטופיים. כמו לא תרצח, לא תנאף ולא תגנוב. חוקת האדם יצרה כנגדם פרשנויות שאפשר לחיות איתם. במקור, לרצוח משמעו לקחת נפש, החייל הישראלי שירה במחבל הפצוע לא יואשם ברצח, כנ"ל בנושא גניבה, או ניאוף. אלו שרצחו אתמול בשרונה יואשמו ברצח אבל בחברון יהפכו לגיבורים.

חוק המלך, הוא חוק שניתן לתבוע את קיומו, הוא הצדק היחסי של החברה השולטת. באנטיגונה קיים מאבק בין הדמויות הטרגיות בין אנטיגונה המייצגת את חוק האלים לקראון המייצג את חוק המלך, אנטיגונה היא בת אחותו של קראון.

קונפליקט דומה קיים בין זוגות אחרים ביצירה, בין אנטיגונה ואיסמנה ובין קראון והיימון.

אנטיגונה וקראון הן דמויות טרגיות, שניהם עקשנים גאים, סובלים בסבל שאדם רגיל לא יכול לעמוד בו. שניהם בדומה לדמויות טרגיות אחרות רואים בכל מי שמשמיע דעה מנוגדת להם בוגד. קריאון מאשים את השומר ואת הנביא בקבלת שוחד ובלשונו, הן רק לכסף שלמונים יראו רואים. אנטיגונה מאשימה את אחותה בבגידה משום שאינה משתפת אתה פעולה.

איסמנה והיימון עומדים בניגוד לדמויות הטרגיות. איסמנה אחותה של אנטיגונה מסכימה עם חוק האלים. אך בניגוד לדמות הטרגית העקשנית, היא קוראת לגמישות, להכרת המציאות. שהדמות הטרגית לא מוכנה להתפשר אתם. איסמנה אומרת, לאחותה "הן שתינו רק נשים, ולא תצלח לגבר יד אישה לעד".

איסמנה מנתחת את המצב הסוציו-אקונומי בו הן נמצאות. שתי נשים יתומות, שתי נשים שכולות, שהרי שני אחיהם רצחו זה את זה. היימון מסכים עם אביו. גם הוא חושב שיש לשמוע ולקבל את חוק המלך, אך הוא קורא לאביו להכיר במציאות, לראות את שינוי המוסכמות להיות גמיש, הוא עושה זאת בעזרת שני משלים.

משל העץ ומשל האונייה. בשני המשלים, המצב השלילי מדומה לסופה, במשל העץ הוא אומר, "בנשוב סופת קדים עזה ייכוף כל עץ ראש ופארו יציל. אולם גאון אילן עיקש יוכת לארץ חיש." ובמשל האונייה, "וגם ספן שלא ירפה מפרש אוני בשעת סופה הפל יפיל אונייתו לים יהיה כוזב (קראון בנאומו הראשון דימה את העיר לאונייה "ויהי און לשלומינו")."

פרק רביעי: שירה

18. שירת ביאליק

אין ספק שהשיר הכניסיני תחת כנפך הוא שיר אהבה. כבר בבית הראשון בו מופיעה הבקשה המשמשת כמסגרת לשיר כולו, פונה הדובר אל דמות מורכבת מאידאל האהבה.

באהבה כמה מרכיבים. הראשון שביניהם הוא יסוד הקורבן, האהוב מוכן להקריב עצמו למען אהובו. יסוד האהבה מופיע כאלה – יחסן של האהוב אל אהובו כיחס אדם אל האלוהים.

בשורה הראשונה, בפניית הדובר, הוא מבקש מהאהובה, הכניסיני תחת כנפך. אין ספק שהכוונה לכנפי השכינה.

בבית השני אומר המשורר היי לי אם ואחות.

המרכיב השני ביחסי האהבה הוא היסוד האדיפלי, התייחסות אל האהובה או האהוב כהתייחסות אל אם. ואילו המרכיב השלישי באהבה הוא ההתייחסות הארוטית. במדרשים, נמצא התייחסות ארוטית אל אישה כשמכנים אותה אחות. כמו אחות לנו קטנה ושדיים אין לה. או בואי אחותי כלה או אחותי תמתי.

עד לכאן ההגדרות המעידות שהשיר עוסק באהבה. הדובר המיואש פונה אל הדמות האהובה ומבקש ממנה שחיקה יהיה מקלט לראשו וקן תפילותיו נידחות. (כמו קן ציפור) כאן מובע היסוד שבאהבה. כל תפילותיו לאהבה עד כה נדחו.

יסוד זה של כאב האהבה חוזר ומופיע בבית השלישי, המשורר המיוסר בייסורי אהבה מדמה את ייסוריו לייסורי הגיהנום.

הנפש נשרפת בלהבה בגיהנום. נפשי נשרפה בלהבה. אומרים אהבה יש בעולם – מה זאת אהבה.

המשורר המיואש טוען שחלום האהבה אבד ובלי נעורים ובלי אהבה אין לו כלום בעולם.

בשיר מספר דרכי עיצוב.

א. המסגרת לשיר.

ב. אזכורים מדרשיים. עת רחמים בין השמשות, היא שעה שנפתחים בה שערי שמיים לתפילת אדם לפי המדרש.

ג. אזכור ייסורי הגיהנום. נפשי נשרפה בלהבה.

ד. אזכור האמונה באסטרולוגיה. כשהמשורר אומר הכוכבים רימו אותי.

21. טשרניחובסקי "ראי אדמה"

השורה ראי אדמה כי היינו בזבזנים עד מאד, מופיעה בשורה הפותחת את השיר, את הבית השני ובשורה המסיימת את השיר. והיא דומיננטית בתחושות המשורר.

השיר עוסק בקבורת צעירים באדמה. הוא פותח בשני בתים היוצרים תמונת אבסורד. בבית הראשון הוא מתאר את קבורת הנערים כמשגל.

בחקך מלון ברכה מעון סתר זרע טמנו

השורה מסתיימת בזעקה

ואחריה רשימת זרעים שלא נטמנו באדמה

ואילו הבית השני משלים את האבסורד כשהוא מתאר את הטמינה באדמה של מיטב הפרחים. כל התיאורים הללו – כל האבסורד הזה מתיישב בפתחת הבית השלישי. כשהוא מגדיר את הנטמנים באדמה כטובים בבנינו.

כל התמונה הזאת מחזקת את חשיבת הזבזז. מיטב הנערים שנפלו למען המולדת.

עמדת המשורר כלפי הזבזז באה לידי ביטוי בבית האחרון.

כשהוא רואה בנופלים כקרבן קודש. לעם מכורתו. את כאבו הוא מביע כשהוא רואה בנערים הללו כופר חיינו, אך לא מסכים עם הזבזז ולכן מסיים את השיר "ראי אדמה כי היינו בזבזנים עד מאד".

22. טשרניחובסקי "לא רגעי שנת טבע"

מרחבי הטבע המתוארים בשיר הם מרחבי הים הסוער והסלעים שעומדים מול גלי הים.

תמונת טבע זו, מציגה את הסערה שבנפשו של הדובר. הוא אומר זאת, בשעת סבל, בשעה שאיבד את תקוותיו, הוא פונה לתמונת טבע זו, או בלשונו.

"כי תאבל נפשי ופצעי יזעקו, תקוותי תבלנה כשושן בסתיו, אנודה למקום שם משברים ינאקו, למקום צוקיו ירים צור אדיר ושב." (בית שני)

המשורר המיואש ממשבר נפשי כלשהו עומד ומתבייש מול הגלים שלא מתייאשים וממשיכים להיאבק בסלע. ובמקביל הוא נכלם מול עמידתם הגאה של הסלעים. העומדים גאים מול כוחות הטבע.

25. שירת ימי הביניים

שמואל הנגיד "הים ביני ובינך"

בשני הבתים הראשונים מעלה הדובר שאלה רטורית, בבית הראשון הוא שואל, האם קיים מרחק שלא ניתן לעברו – מרחק המדומה לים, בינו לבין קבר אחיו: "הים ביני ובינך/ ולא אטה לחלותך" ולא אצא לבקרך.

בבית השני של השיר חוזר אותו מבנה רטורי המעלה את בעיית הדובר הרץ לבקר את קבר אחיו, לשבת על קברו כמנהג האבלים.

בשני הבתים המסיימים את השיר, מובעת אותה חווית כאב הפותחת את השיר, הדובר מתחייב לחוש את כאב הפרידה מאחיו עד יום מותו. הוא חי, ישן וער ואילו אחיו ישן לנצח. עד בוא יום חליפתו – יום מותו, כואב את הפרידה מאחיו – את מות אחיו.

26. רשב"ג "מליצתי בדאגתי הדופה"

השיר מתאפיין בקולות שונים, קולות התלונה של הדובר הפסימי, זה המתלונן על מחלתו, הוא אינו יכול להביע דבריו במליצות. אנחות כאבו דוחות את שמחתו. הוא חש שכח החיים שבו, אותו הוא מדמה לפרח שנקטף מתוכו. קולות הכאב באים לידי ביטוי בבתים א-ב. ג-ד. ט-י. ואילו קולותיו של ידידו, שהומצא לצורך השיר, ידיד אופטימי, זה החושב שצעיר בן 16 צריך להמשיך את חיי הנעורים. זה היוצא כנגד המשורר וקורא לו לא להתלונן, ואולי מאשימו שבכיתו אינה אמת: "ומה יועיל בכות על המצוקים/ ומה יועיל לדמעה הערופה". בדברי הידיד יש משמעות כואבת, דמעות הדובר נשפכות על המצוקים, המילה מצוקים היא בעלת כפל משמעות, מצוק סלע ומצוק צרה, ברור שבחלקו השני של הבית, הידיד לועג לכאב הדובר כשהוא מדמה את דמעותיו לדמעות רצוניות, "דמעה ערופה".

שאלה 31: שיר שלא נלמד

א.

אלתרמן מלא ביקורת חברתית פוליטית על השקרים המופיעים בצד החיצוני הפוליטי שבפרסום. הפרסום מציג כלי או דמות פוליטית שמציעה דברים שאפשר לדמות את עושרם. אך כשמסלקים את הכיסוי החיצון, אז מסתבר שאין בהם דבר של אמת. אלתרמן נותן דוגמאות של גלים יפים. המכוסים בקישוט נאה אך בתוכם יש ריקנות לא נעימה אפילו. בחוץ היא כזאת ובפנים היא אחרת. ומתייחס כך גם לעסקנים פוליטיים, הזועקים כאילו למען העם, אך למעשה, זה בשביל הכיסא. דוגמאות כאלו רבות בארצנו ובימינו.

ב.

אלתרמן בונה את הניגודים הללו, את האירוניה בתוך השיר, כדי להביע את הביקורת הזאת. כשהוא יוצר ניגוד בתוך השורה בשיר. לדוגמא: "יש דברים משוכים מבחוץ כמרקחת ובפנים זה קדחת, ועוד ממולחת".

הוא תוקף באירוניה את אלה הרואים עצמם ציונים. וטוען שלעיתים כל חשיבה היא אגואיסטית "לפעמים אריזה ציוניסטית מסתירה מחשבה אגואיסטית"

ברור שהניגודים הללו לאורך כל השיר, תורמים לביטוי הביקורת.